

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja za pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnik polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Trstu v tobakarnah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Pri oznanilih se plačuje za navadno pristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kjer se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

P. T. gg. naročnikom!

Prosimo, da nam gg. naročniki pred ko mogoče pošljejo zaostalo naročnino, ker drugače bomo primorani tirjati jih s podzemalnimi poštnimi listi.

Tiste gospode pa, ki so plačali samo do konca septembra, vabimo, da naročitev ponové.

UREDNIŠTVO.

Volilni možje!

Uže ste voljeni po vsi slovensko-goriški deželi, uže je naš narod Vam zaupal svojo srečo, ko pride ta list v Vaše roke. „Soča“, katera je več časa narod budila, da se zave svojih večnih pravic, da vsestransko v politiki podučen, vzame v svoje krepke roke braniteljstvo svojih narodnih pravic; zadnjikrat se pred volitvami edinega poslanca Vam predstavlja, in zaupnim glasom kliče: Volilni možje pazite! — Trenutek je prevažen. — Kakor je posamni človek, tako je v taki dobi tudi narod sam, kovač svoje osode.

Še nikdar poprej se niso na Goriškem in sploh na Slovenskem ne ustmeno ne po časopisih tako obširno razpravljali kandidatje in naš položaj, kakor od novega leta sem; zatoraj mirno pričakujemo pomenljivi dan 15. oktobra.

Možje! Naš presvitli cesar Vas kliče, da izrečete po izvoljenem poslancu, kaj ljudstvo meni, česar potrebuje in želi v vseh zadevah našega cesarstva, in koliko trpimo na vseh straneh. Zato pa porabite pridni te kratke dni, premišljevajte natanjko vse, posvetovajte se med seboj in se skušajte z vami posebnost svojega stanu, in sklenite ne gledé na dobičkarje posamnih oseb ali kakega stanu, ampak le in samo z ozirom na blagor domovine in vsega naroda; da po tem prepričani stopite pred volilno komisijo, in z čisto vestjo izrečete: Ta mož je vreden našega zaupanja, ta naj bude naš poslanec.

Slovenci dobro prevdarite torej vse in srečno pot na volišča!

LISTEK.

Ženstvo pri Grkih in Rimljanih.

(Nadaljevanje.)

Kaj je tedaj grška demi-monde? Rad priznavam, da je obravnava tacihi stvari pri nas težka, ker nahajajo se zeloti, ki človeka kamnajo, uže predno tako besedo izgovori; a nič ne dè, tudi to stran grškega ženstva je treba opisati.

Grška demi-monde so meni tako zvaljevali hetaira. Slovenec bi jim dejal: prijateljice, tovarišice, družice, ali celo priležnice. One so bile ona vrsta žensk, ki so se odlikovale s posebno lepoto, kojih naloga je bila edina, ljubčeku depadati, in ga telesno ali duševno razveseljevati. Mej pravo zaročeno ženo in mej hetairo je bil ta razloček, da je prvo spoštoval, drugo pa ljubil; prva mu je bila v naslombo in potomstvo, druga pa za igračo.

Od kod pa izvira, da se je moglo hetairstvo pri Grkih tako razcvitati in tako razviti; da so do take stopinje časti in slave pripele, kakor nikder drugod? Kaj je bil grški vzor? Popolnoma vzrašenost in izobraženje človeške narave v vseh svojih delih, in to brez vsakega pretiranja, brez vsake askese. Nekateri

Nove šolske postave.

III.

(Dalje.)

5. Naj spregovorimo nekoliko besedij o knjigah za ljudsko šole.

Pred vsem manjka primernih knjig za večerne in nedeljske šole na kmetih. Učitelji in učiteljice so zaradi tega v veliki zadregi, ker nimajo sposobnih pripomočkov za podučevanje otrok v njim koristnih in potrebnih znanostih. Za to bi se morale knjige pri-skrbeti in sestavljati jih bi se moralo posebno na to gledati, da se knjige primerijo duševnim in moralnim potrebam kmečkega ljudstva, polje- in rokodelcev.

Knjige, katere se sedaj rabijo v vsakdanjih šolah, so morda izvrstne za mestne šole, — kder imajo biti podlaga višemu izobraženju, za kmečke šole bi trebalo primernejših.

Pri sestavljanju učnih knjig in beril za ljudske šole, kolikor za vsakdanje, toliko za nedeljske in večerne, bi se moralo preudarjati, da velika večina otrok iz vasi in manjših trgov dožene svoje izobraženje v domačih šolah. Zatorej bi se morale knjige njihovim potrebam tako primeriti, da se ne preobložijo učenci in učenke z mnogimi, raznovrstnimi znanostimi, katerih bi ne mogli prebraviti in bi se jim vsled tega prezgodaj izkadile, ampak da se dobro nauče vsega tega, česar treba, da lahko opravila in dolžnosti svojega stanu pošteno in razumno opravljajo.

V. C. k. okrajna šolska denarnica.

Po §. 38. dež. postave 6. maja 1870. je ustanovljenje in vzdrževanje potrebnih ljudskih šol skupna zadeva vsakega šolskega okraja, kateri ima tedaj skrbeti za vse njih materialne potrebe in tudi za plačo učiteljskega osebja.

Vsled te določbe se je ustanovila za vsak okraj ena c. k. okrajna šolska denarnica; v njo se ima stekati:

- vse to, kar so vseli katere postave ali pogodbe dolžne delati ali donášati šolske občine, druge osebe ali korporacije za šolske potrebe; (§. 42).
- vsi posebni prihodki, kateri so bili katerim določenim šolam po kaki ustanovi ali na podlagi privatno-pravnih naslovov odmenjeni (§. 43)
- za šolske namene podeljeni darovi in sporočki, šolnina in drugi posebni dohodki za šolske namene; (§. 46)
- priladi k izravnim davkom, (§. 55).

človeške lastnosti in posebnosti, so se jim dozdevale boljše, druge slabše; sramotno in nespodobno je bilo, vsem poželenjem vstreci, a ugonobiti in zatreti naravne potrebe, to jim je bilo tuje. Postavodajalci, moralisti in najčistejši značaj se niso spodtikali nad tem, kar naši sveti možje grajajo. Solon sam je v svojih modrih postavah dovolil, da smejo mladeniči taka dekleta obiskovati, da bi je od družih nenaravnih strastij obrnil, in da bi bila varna druga dekleta, ki so za potomstvo namenjena, in da bi javna nrvnost toliko ne trpela. Ravno isti postavodajalec je nakupil mnogo lepih deklet, odločil jim javno hišo, kder so svoje dragocenosti prodajala in iz katerega dobička se je po tem tempelj sezidal v čast Afrodite Pandeme. (Ta boginja je bila namreč pokroviteljica mesene ljubezni, tedaj posebno hetaira).

Drugi in veljavniši uzrok, da je hetairstvo do take slave prišlo, je bilo nenavadno navdušenje za vse, kar je lepo. V Greciji je lepota narave svoj vrhunec dosegla, zatorej je bil grški čut za lepoto najbolj izobražen. Nastali so pa tam tudi najboljši slikarji in kiparji, ideja lepote je navduševala pisatelje pri njih umotvorih, in grška mati je samo za lepoto svojih otrok bogove prosila.

Da, nikder in v nobeni drugi dobi nij bila navdušenost za lepoto tako strastna, tako občna. Zatorej nij čudo, da je hetaira postala slavna in imenitna, saj

iz te okrajne šolske denarnice dobivajo učitelji svoje plače, opravilne doklade, odškodnino za stanovanje, se plačujejo stroški za zidanje in vzdrževanje šolskih prostorov, itd.

Postavodajalci so imeli gotovo najboljšo nameno, ko so sklepali te postavne določbe; skušaja pa dokazuje jasno, da je ta postava neprevidna, nepravilna da preobloga naše ubogo posestvo — in da je sploh — neveselčna. Zato je občje vzbujena želja, da bi se natančno pregledala in preuredila.

Poročilo priporoča v ta namen sledeče:

1. Naj se le ustanovi v vsakem okraju ona okrajna denarnica, katera bo nabirala, kolikor treba za učiteljske plače in za stroške c. k. šol, svetovalstva. Zadnje omenjeni stroški naj bi zadeli celi okraj enako. Plače učiteljskega osebja naj se pa določijo za vsako občino posebej in če jih občina ne more omoči z dohodki, naštetimi v §§. 42. 43. in 46., naj se pa izvzeli, kar veljava §. 55, to je naj se dotični občini naložijo prikladi k davkom. Po tej poti bi bilo zagotovljeno redno izplačevanje učiteljskih plač, kar je navadno v občinah zelo dvomljivo. Učitelja pa treba gotovo in redno plačevati, to mora biti.

2. Vse druge stroške pa: za zidanje in vzdrževanje šolskih prostorov, za stanovanja učiteljskega osebja, za postrežbo, kurjavo, svečavo, osnaženje; z eno besedo, za vse karkoli razan učiteljskih plač naj zalaga vsaka občina za sé.

Zakaj bi neki posestniki majhne občine, katera ima šolo 4 razreda, ali celo nobeno, plačevali prikladi po 20 in več odstotkov enako posestnikom velikih občin, katere imajo eno ali več šol 2. ali 3. razreda. Če treba kakej občini novega šolskega poslopja ali učiteljevega stanovanja, — zakaj bodo morali skladati za to potrebne stroške tudi tisti posestniki, kateri niso z dotično občino v prav nobeni dotiki?

Ugovarjalo se bo, da se je hotelo s §. 38. zlajšati zidanje in vzdrževanje šol, ker jih mnogo skupaj ložej breme nosi nego posamezni. Mogoče! Toda v sedajnjih žalostnih razmerah, v katere so zaporedne slabe letine spravile naše po visokih davkih tlačeno posestvo, je vsaka žrtva težavna; še težej jo pa prenašamo, kedar ne sloni na pravičnosti. Pravičnost gre pred primarnostjo.

Ugovarjalo se bo dalje, da bodo večne pritožbe, kedar bodo morale občine za šolo mnogo trošiti, da se bodo tega na vse kriplje branile in da bo zidanje in vzdrževanje šol celo prenehalo. Pa to se ne more

bila je ona ideal, ona je bila kraljica vsega lepega. Hetaira je bila v vzgled mojstru, ko je delal boginja Aphrodito. Praxiteles, najslavnejši kipar, je zdel hetairo Phryne za model, in njegov zlati kip je stal v deiphiškem tempeljuu. In ko je govornik Evthias tožil, da ona mladino athenško pokvarja, odkril je zagovornik njene bele prsi, in sodniki so jo nekrivo spoznali. Apelles je bil slikar in ljubček Laide. Največi slikar cvetic starega veka, je s tem nesmrten in nedoségljiv postal, da je Glykero, svojo ljubico, vedno risal mej venci in cvetjem. Pindar in Simonidea sta slavila svojih priležnic in njeni imeni bili so v vsakem mestu znani. Pri takem mišljenju in čutenju, nij čudo, da se je izbralo mnogo čestiteljuih in izobraženih žensk, ki so s časom so tako stopinjo zavzemale, do katere prispeti nij bilo mogoče drugim grškim ženskam. Hetaira je bila pa tudi edina evobodna ženska, in večkrat je porabila to prostost, da si je k telesnim čarobnostim še duševno izobraženost prisojila. Ona je bila središče vsega izobraženega občinstva, in pri njej je iskal zabavo in duhovitost umetnik, pesnik, zgodovinar, filosof in državnik.

Aspasia se je prikupila Perikleju, v državnoslovnih poslih bila mu je svetovalka; podučevala ga je tudi v govorništvu. Xenophon nam pripoveduje, da je Sokrates šel s svojimi učenci k Theodati, ko je slišal od njene lepote. Prav naivno jo je izpraševal, od kod dobiva,

zgoditi; kajti šole morajo biti in sicer takošne, kakoršne zahtevajo postave. Vladi ne manjka sredstev, s katerimi lahko prisili za kurne ali uporne k plačilu in če se bodo zdeli posestnikom stroški preveliki, bodo primerne tudi koristi, katere bodo od svojih šol dobivali.

Hi koncu še ena opazka. Solnina, o kateri govorijo §§. 47-51. postave 6. maja 1870, naj se čistoma odpravi, ker jo boljše revno ljudstvo težko plačuje in se je sploh ne more lahko poturjati. Res, da se dozdaj nij pobirala, pa radi bi tudi ne videli, da bi bil njuni ekvivalent zapopaden v prikladih k davkom, katere se posestvu nalagajo.

Gotovo bi bilo tudi prav, da bi ces. kr. okrajna šolska denarnica priobčevala vsako leto posameznim občinam natančne izkaze šolskih potreb in učiteljskih prihodkov pa njihovo razdelitev po davkih, da posestniki lahko sami kontrolirajo zneske, ki se jim v ta namen vpisujejo v davkovske bukvice.

Tako se glasi poročilo krajnega šolskega svetovalestva v R., podpisano od njegovga predsednika tamošnjega župnika.

Bravo, bravissimo! slavni krajni šolski svet r. sk. in trikrat bravissimo v. č. gospod župnik, kateri ste poročilo spisal in podpisal! To se pravi vestno izpolniti tako lepo in velevažno nalogo, to se pravi s prepričanjem in s ljubeznijo do šol in v njih udeležiti se mladine nasvetovati koristne in potrebne preuredbe v naših šolskih postavah, po katerih naj bi se šolstvo izboljšalo in povzdiguilo in dosledno pospešila splošna ljudska omika.

A takih poročil je malo, še manje pa takih v rešnici visoko častitljiveh župnikov, kateri bi jo podpisali. Opozicija, trdovratna opozicija, dokler se duhovnatu ne povrne prejšnji vsegamogočni upliv na šole, to je ono nearečno načelo, katero navdaja še nekateri, (na Goriškem jih nij mnogo) da na vsi moč nasprotujejo novim šolskim postavam, ki so jim vzele samo gospodarstvo v šolah, a nikakor ne onega upliva, kateri se jim spodobi. In kaj je to drugaga nego gola sebičnost? „Gremajo“ se ti taki, da se jim je odvzelo to, kar jim nij šlo, ter ljudstvu dalo do česar ima ono vsi pravice. Kedor za šole davke plačuje, naj ima tudi pravico svoj glas oddajati po svojih zastopnikih v šolskih in šolsko-gospodarskih zadevah; pred vsem pa je bila neobhodna potreba, da se je po novih postavah v šolskem nadzorstvu odkazalo dostojno mesto učiteljem — pravim izšolanim učiteljem.

Toda pustimo te refleksije in pretresajmo rajsi v kratkem zgorej razložene nasvete zastran preureb, ki naj bi se vršale v naše šolske postave.

IV.

Poročilo nasvetuje, naj bi imelo županstvo ali krajno šolsko svetovalestvo pravico oproščevati posamezne otroke obiskovanja šole, kedar bi to zaradi posebnih razlogov za potrebno spoznalo. S tem predlogom se ne moremo nikakor vjemati. Posebno zdaj v začetku, ko še nij prave zavedenosti mej ljudstvom, marveč se še sem ter tja goji nekako mrzenje proti šolam, bi bili omenjeni oblastniki od vseh strani s prošnjami za oproščenje neprenehoma nadlegovani in bi si ne vedeli kako pomagati. Taka naredba bi široko odprla vrata pristranosti in neogibljiv nasledek tega bi bile večne homatije in pritožbe v občinah.

da more svoje stanovanje in sebe tako lepo kinčati. Razkladal je je tudi, kako naj se obnaša, da si več ljubčkov pridobi in da jej bodo zvesti. Poslovil se je od nje brez najmanjše graje, in na konec jej je najboljši in najmodrejši mož vse Grecije čestital zaradi njene lepote.

Da je pri taci razmerah in okoliščinah bil zakonski stan težak, se samo ob sebi razume. Ljubeznive in duhovite hetaire so močno vabile možke k sebi, in možki so se s časom več brigali za duhovnost, nego njih lepoto, ki vendar enkrat mine in še prebitro. A velika množica teh hetair je bila tudi na jako nizki stopnji. Nezvestoba neizmerna poželjivost in brezobzirni lišp, to so bile njih lastnosti. Neka Petala (Alkiphr I, 36) se celo pritožuje, da jej njen ljubček pramalo denara da, ter ga izpodbuja, naj si na očetovo ime denar izposodi, ali pa naj kinč svoje matere proda. Da so bile hetaire hvaljene, častjene, slavljenе, je gotovo, a spoštovane, kakor prave započene ženske, nijšo bile nikedar, in to uže zaradi tega, ker so svoje prostost le z „nedolžnostjo“ ukupile, njih ljubezen je bila vendar kolikor toliko le rokodelstvo ali, če hočete, obrtnija.

Zanimivo je, kako so se v tem rokodelstvu izkazale. Uže v mladosti, predno so svoje čarobnosti razvile, so hodile po gostijah in navzočne ali s plesom ali z godbo razveseljevale; hetaire so iznašale tudi to, a čemer se dandanes toliko gospodičin in gospe lepšati hočejo. Alexis nam namreč to le pripoveduje. Ako je hitra obogatela, podučuje v tem poslu mlada dekleta, in je v kratkem tako spremeniti, da se komaj spozna. Ako je majhna, si podloži škornjice; ako je velika nosi tenke podplate in glavo malo na stran. Oprisje si podloži za perilom. Rudeče obrvi si

Sicer bi se največa krivica delala osebno samim, kateri bi se oproščevali, tar bi zaradi kratkovidnosti ali nemarnosti staršev ostali brez potrebnega poduka. 99 izmed 100 bi pozneje, kedar bi v svoji doletnosti spoznali, kolika škoda jim je, ker so šolski poduk prikrasili ali popolnem opustili, 99, pravimo, bi jih to zamudo ali opuščenje bridko obžalovalo in one morda klelo, kateri so jo zakrivali.

Šolo naj morajo obiskovati vsi za to sposobni otroci od 7 do končanega 14. leta in sicer do končanega 12. leta redno vsakdanjo šolo, naslednji dve leti pa nedeljsko ali večerno. Izstop iz šole pred končanim 14. letom naj se dovoli samo tistim otrokom, kateri so si uže prisvojili za ljudsko šolo zapovedane najpotrebnejše znanosti. To je naše mnenje.

Četih osem let bo marsikdo tožil, to je preveč! Saj ne treba, da postanejo naši otroci učenjaki. Se ve, da tega ne treba, a bodite gotovi, da se otroci v 8. letih nič preveč ne nauče. Zdej so časi napredka, in ako nečemo za drugimi deželami in narodi zaostati v kmetijstvu in obrtnijstvu, moramo za to skrbeti, da si pridobijo naši otroci vse tiste potrebne znanosti brez katerih nij misliti prave ljudske omike, pa tudi nikakošnega pravega napredovanja v duhu sedajnega časa in po sedanjih znaidbah in to niti v kmetijstvu niti v obrtnijah.

Za kmeta je zadosti, da zna nekoliko brati in pisati in k večjemu še kaj malega računati, se navadno sliši, ali pa še hujše se izrazuje kak zarobljenec: Za kmeta je oralo in motika, z bukvami in peresom naj se ukvarja škric!

A to so zastarela in uže popolnem stihnela načela. Saj pravite, da hočete biti svobodni državljani in svobodno uživati svoje pravice! Če res hočete to, potem je pred vsem in sicer neobhodno potrebno, da poznate nekoliko več sveta, nego se ga vidi iz domačega zvonika, da poznate vsaj državo in nje naprave, važne dogodbe iz njene zgodovine itd. In če hočete biti razumni kmetovalci, morate poznati vsaj lastnosti one zemlje in onih rastlin, katere obdelujete, se morate natančneje seznaniti z naravo, katera vas obdaja itd. In če vam je mari biti dobri obrtniki, ter obrtnije z ugodnim uspehom opravljati, kako hočete to brez nekoliko risanja in brez potrebnih znanostij o novejših iznajdbah? itd.

Naše šole morajo biti osnovane primerno duhu sedajnega časa, da vsežeje potrebi in deloma uže vzbujenemu hrepenenju po vsestranskem napredku. Dosledno se mora pa tudi podaljšati čas šolskega obiskovanja.

Da morajo otroci tolo obiskovati še po končanem 12. letu, je koristno tudi iz tega uzroka, ker se začne človeku še le v 13. letu prav um vedrati, da sam spoznava korist in potrebo raznih znanostij in za to, ker v tej starosti hitreje razume, kar sliši in lože in dalje časa obdrži, česar se je naučil. „Tu in tam mislijo,“ tako heremo v predgovoru zbirke postav in ukazov o ljudskih šolah, „da ne morejo biti brez pomoči otrok uže od 12. leta naprej, in, ako se stvar od te strani ogleduje, kaže se res, kakor da bi bila zapoved zastran podaljšanja šolske dolžnosti ostra in težavna. Ali nadejati se je, da scasoma tudi ti krogi spregledajo in da tudi pri zgorej omenjenih stanovcih, mestnih in kmečkih, zmaga preverjenje, da le podaljšani šolski poduk zamore povzdigo ljudske omike zagotoviti ter da vse, kar se mora v ta namen storiti in trpeti, skoraj

namaže s črno barvo; premočan in robat teint si napsiplja s svinčenim prahom, ako je blede pa s karmimom. Ako ima lepe zobe, naj se smeje itd. Vidi se, da današnje gospe in gospodičine ne znajo nič novega, ampak da so hodile v tem obziru pri grških hetairah v šolo. Dobro je, da se Slovenke vendar nijšo preveč udale temu neumnemu lišpu, saj so uže tako lepe! Hm!

Če izpregovorim h koncu še nekoliko besedij o obleki grškega ženstva, menda mi bodo ljubeznjive čitateljice hvaležne, ter ob enem se prepričale, da današnja nošnja je vsaj v glavnih potezah tudi le — grška. „Nihil novi sub sole“.

Navadna obleka jim je bila bela tunika (hiton), to je srajca brez rokavov dolga do pet. Na ramenih je bila z gumbo pripeta in okolo vrata včasih še „špicami“ okinčana. Pod prsmi so bile se širokim pasom stisnene, v žalosti še to ne. Črez tuniko so imele kratko sukajico, tudi čez opasje stisneno, in na robah pa mnogo raznobarvanih trakov.

Po zimi so imele še velik plašč z mnogimi preprogami, s katerim so se skoro tako pogrnjale, kakor dandanes se šalom. Snov je bila navadno lan ali pa volna; uborno ljudstvo je nosilo površno obleko ne barvano, bogatini pa barvano: šarlah purpur z različnimi nuancami, posebno temno rudeče in modro. Obleke nositi, v katere je bilo zlato vtikano ali vpleteno, nij bilo v obče dovoljeno, ampak le glediščnim igralkam in drugim slaboglasnim ženskam, da so se poštena dekleta in zveste žene njih dotike in družbe varovale. Čevljev pošene ženske nijšo poznale, ampak le podplate, zjemeni, tako kakor naši menihi in puščavniki; hetaire so pa nosile našim pantofelnom podobno obuvlo, posebno z visokim podpetnikom. Lasje so Grkin-

z gine spred dobičkov, kateri izvirajo iz boljše izomike otrok ne le njim samim, tem več tudi staršem njihovim, med tem ko otroci, ki so v omiki zaostali, kar so v mladosti zanemarili, težko kedaj popravijo in so zaradi minljivega dobička, ki jim kako delee donaša, za ves čas življenja v kako nizko službo in k manje rodovitni delavnosti obsojeni. Nadejati se smemo tega tem zanesljiviše, ker so tudi drugod od začetka enake težave bile, pa so jih v kratkem premagali. Godilo se je, kakor vsakrat, kadar se upelje kaj novega, ako prav boljše; treba je bilo časa, predno so se ljudje preverili, da je novo res bolje, — in zdaj ne bi popustili nove naredbe za nobeno ceno, ravno tako ne, kakor pri nas nikogar ne mika povrniti se n. pr. k raboti nekdanji in k podložitvu.“ E. Kl.

Dopisi.

V Gorič 7. oktobra. V tem tednu bodo volitve volilnih mož v kmečkih občinah — uže povsod dognane in prihodajo sredo se bodo bil na štirih goriških volitvenih boj. Prva direktna volitev nas najde goriške Slovence tako razcepjene in razdražene mej seboj, kakor nijmo bili nikdar pri volitvah deželnih poslancev. Sočani, Goričarji in tolminski vladni oportunistovci, vsaki inamo svojega kandidata in nj čuda telaj, da je izid nekoliko dvomlj. Mi se ve, da moramo zagovarjati svoje stališče in lahko delamo to z dobro vestjo, ker se držimo še vedno starega od tisoč in tisoč Slovencev potrjenega programa in ker smo postavili takega kandidata, kateri nij niti odvisen od vlade, niti od stranke, katerej prede za stanovske privilegije, niti ne od lastne častihlepnosti in donaral-komnosti, ampak moža, kateri je celo svoje življenje posvetil ljudstvu, njegovim pravicam in koristim. Za to pa se tudi zanašamo na politično razumnost goriško-slovenskih volilcev, da nam v ogromnej večini pomorejo do zmage sebi v čast in v korist deželi, katero bo naš kandidat gotovo izvrstno zastopal.

Pripoveduje se nam, da se nekateri še vedno zelo trudijo pridobiti glasove kraških volilcev, okr. glavarju Winklerju. Kaj hočejo taki priliznjeni zapeljivci? Mari hočejo zaneati strup demoralizacije tudi mej pošteno-značajne Kraševce? ga nijšo uže zadosta razširili po tolmuskih hribih, kder je ubogo ljudstvo po t. kih prekanjenih volkovih v ovčjih kožah uže tako zaslepljeno, da je volilo dozdaj skoro samo uradnike za svoje poslance?

G. Winkler je res izvrsten mož v svojem uradniškem delokrogu, a kaj vam more pomagati v državnem zboru, povejte? To vam je dobro znano, da so zdaj nastavoverci na krmilu in da nam je Slovincem sedajna vlada nasprotna. Winkler je sje služabnik in more kot tak podpirati njene namere, ali vsaj se jim ne sme nikdar ustavljati. To ste videli letos jasno, kako so vsi vladni organi v cenilnih komisijah zagovarjali više tarife, da bi se dosledno posestnikom davki na korist državnih denarnic povikšali. V državnem zboru se tudi rešuje vsako leto proračun državnih stroškov in gospodje ministri zahtevajo velike zneske za vojaštvo, za policijo, za uradništvo sploh in za druge več ali manje potrebne državne naprave. Tem večji zneski se dovolé, tem više raje državni dolg in tem više rasejo tudi naši davki. In kako, menite, se

jam navadno viseli čez hrbet, posebno pri dekletih; a osipale so jih navadno z rumeno barvo in mazale z dragoceno dišavo. V žalosti so si je čisto odrezale. Moda je bila tudi v poznejših časih da so si obrvi črnilo, obraz pa z belo in rudečo barvo nasipale. Za toaletto so toliko časa potrebovale, kakor današnje dni. Pri bogatih gospeh je moral biti sreberna umivalnik; mnogovrstnih zrcal tudi nij smela pogrešati, in, igel, trakov, mrež za lase je po sobi kar mrgolelo. Da je bila zlatenina, kakor prsteni, ročniji, neobhodna potrebna, to se samo ob sebi razume. Tudi prahu za zobe nij smelo manjkati. Ko nijšo imele čisto nič dela, so pa pitale golobe in golobice, katere so dobivale iz Sicilije, ali pa pestovale male psičke iz Malte. Če je prišlo kaj tacih žensk skupaj, bil je njihov pomelek samo o modi, o kinč, obleki, in mejsebojni lepoti. Vse, kakor pri nas! (Dolje.)

Junak.

Rudeča nit v „Glasovi“ zgodovini goriških Slovencev. (Dolje.)

Pustili smo junaka zaprtega v njegovi kovačiji in trepetajočega na vseh udih, ker se je bila na obnebi pokazala osodepolna zvezda repatica „Jiskra“, katera bi bila imela po izreku slavnostrahopetnih astrologov še svojim žarečim repom vse Slovane posmoditi. Dolgo se nij mogel zavesti in še dalje se mu nij hotela od prevelicega strahu zasirjena kri po žilah razteči. Trebalo je mnogo petakastih in desetakastih obličev (flaštrov), preden mu je prišla kri zopet v navadni tek in so bolečine odlegle. Kmetje so mu jih pridno pri-

bodo gotovi, da bodo federalisti v večini. To se bo zdaj kmalo pokazalo in nadejati se smemo, da federalisti bodo tako gotovo v drž. zbor imeli večino, kakor gotovo so ustavoverci po krizi ostali brez vsih pripomočkov in jih tudi vlada ne more tako zdatno podpirati, kakor poprej.

Če pa federalisti pri volitvah zmagajo in vidijo, da se da na Dunaji kaj storiti, po tem se bodo tudi Čehi menda radi podvrgli sklepom federalističnega kongresa na Dunaji, kajti drugače bi bilo res misliti, da česka politika špekulira na bližnji propad Avstrije. Kmalo se bode tedaj reč zasukala, nadejamo se, da naboljše. Ministerstvo zdaj pripravlja proračun, kateri pride prvi pred drž. zbor; deficit bo letos na vsak način za dosti prisegel deficit poprejšnjih let, ker je samo pri razstavi zavrženih čez 16 milijonov gold.; kako bo na vsi te reči odgovarjal ubogi Depretis in kaj bo storil, ko pridejo na dnevni red interpellacije zaradi krize? On, ubogi mož, vam ne ve nobene pomoči, kriza vsak dan v daljnje kroge sega, trgovec uže ima in bliža se zdaj celó posestniku. Kaki nasledki znajo nastati iz tega? Da bi mi imeli patrijotične poslance in da bi se bilo le količkaj patrijotizma v Avstriji, cela vrsta bivših in še sedajnih ministrov bi se morala zagovarjati pred drž. sodnijo za mnoge napake; tako pa se večina poslancev boji komu kaj očitati, uže vemo zakaj.

Mimister Stremayer je bil to dni v Mariboru pri slovesnem odprtju nove realke in se je hotel pri tej priliki nekaj oprati glede tega, da mu ustavoverci očitajo zvezo s klerikalci; on je tedaj poudarjal, da se še zmerom drži načel leta 1848. Morda gledé zatiranja nas Slovencev; v ostalem je Stremayer jako gladek mož, ki bi rad sedel na dveh stolih.

Hrvatska dobi zdaj popolnoma novo vlado in mnogo novih uradnikov Hrvatov narodnjakov; Rauch pa še zmerom meša, dasiravno njima upanja, da bi se kdaj prišel na krmilo.

Na Francoskem zdaj monarhisti v resnici na to mislijo, da bodo restaurirali monarhijo pod Henrikom V.; pridobili so si v narodni skupščini uže 110 glasov in mogoče, da se kaj takega zgodi. Pa potem gorje Francoski; mej narodom ima republikanska stranka ogromno večino, še vojaštvo je večinoma za republiko; nij čuda, da patrijoti, kakor Thiers, Gambetta, da še celo finančni minister svarujejo pred poskusom odstranjenja republike in upeljanja monarhije. Čuli so se glasi v francoskih, angleških in nemških novinah, da, če monarhisti res proklječejo monarhijo, bode na Francoskem nastalo tako klanje, proti kateremu je Robespierovo Dantonovo in Maratovo v prvi republiki igrača.

Uboga Francoska! narod francoski je uže strašno dosta krvi preli za svobodo in zdaj ga morda še največja skušnjava čaka! Dokler se za svobodo vojskuje, gotovo je vreden simpatij človečanstva in ne bo še propal; le v rokah Bourboncev, pahnjen bi bil v pozabljenost. Thiers in Gambetta bosta izdala ostre manifeste proti monarhiji. Mac Mahon pa je popolnoma skrit in se na videz za nič ne briga, ne more se tedaj vedeti, če bo republiko izdal, ali pa ohranil. Zdaj se vrši v Trianom pri Versailles-u proces Bazaine-ov, ta francoski maršal je zatožen izdajstva pri Metz u. l. 1870. Akti tega procesa obsegajo na čisto spisov, samo zatožba traja uže 3 dni, konecna obravnava bo tedaj gotovo čez leto trajala, ker bo zaslišanih čez 1000 prič in sam zagovor bo obsejal velikansko delo večih zvezkov. Ne ve se sicer, če bo obsojen, ampak sliši se, da bo Bazaine čudne reči na dan spravil in da se bo izrezal.

Volitve na Goriškem.

Iz Lokavca se nam je telegrafovalo 4. t. m. „Nad Lokavsko čitalnico razstava vihra, možnarji pokajo, slavna zmaga; izvoljeni so sami svobodnjaki.“

Iz Črniča se nam piše: Pri nas in v Šempas smo v kljub vsem naporom Tonklijevcev in bar. Rechbacha zmagali svobodnjaki i vsi volilci možje, 11 na število so svobodnega mišljenja in trdnega značaja.

Iz Skrilj smo prejeli to poročilo. Vršila se je 3. t. m. volitev v občini Vertovin, kder sta izvoljena dva moža naše stranke; v Kamnjah pa sta izvoljena dva zarotena „Glasovca“ fajmošter in A. Vočopivec.

V naši občini, Skrilje, bila je prava borba, ker Glasovci so delali na vse krpilje, lovili so glasove na pol ure daleč, pa vse zastonji; izvoljena sta dva poštena, svobodoljubna moža, katera bosta volila, kakor je ljudstvu, pa ne duhovnom, ali vladi primerno. — V Križi se je volitev tudi dobro obnesla, vsih 5 volilcev mora biti vesela naša naprednjaška stranka.

Iz Dornberga smo dobili sporočilo, da po hudi borbi, pri kateri se je posebno napinjal č. g. Kolavčič, je bilo izvoljenih 5 volilnih mož odločno naprednjaške stranke, kateri se ne bodo dali preslepti ne pa č. g. Kolavčiču, kateri jih je uže na volilni dan zadosti slišal, še manj pa po č. k. uradnikih. V Verbojbi je bila ravno isti dan volitev in je od 5 volilcev, samo eden gotovo Tonklijevcev, drugi so menda naše stranke.

Iz Rihemberga smo dobili dolg dopis, katerega pa le skrajšane priobčimo. Pri nas bila je 4. t. m. volitev 5 volilnih mož; prišlo je k tej volitvi blizo 40 mož, katero je večinoma g. Fabjan, rojen v Kobdilu in sem presejen sosed in iskren „pravnar“ zbobnal, zaradi česar je volitev večinoma v brezdomovinskem, „ultra klerikalnem“ zmislu izšla. Ta mož, ki nima razuma za napredek naroda, je v imenu Tonklijevcev presleplil mnogo naših manj razumnih kmetov, ktere je komandiral in jim imena kandidatov na uho septal, on Tonklijev agent pa č. gosp. Božič. Nastal je med volitvijo tudi prepir mej tem agentom in vladnim komisarjem, a prvi se je vsak hip blamiral, ker vladni komisar mu je s §§ usta mašil. Ponujal je oni agent tudi našemu županu visoko milost, da bo soglasno za volilca izbran, če pade na svoja grešna kolena in moli goriškega klečeplaza, kar pa je naš značaj in in svobodnim principom zve-ti župan z indignacijo zavrnil. Sicer pa sta dva volilna moža zadosta poštenjaka, da bosta, dasiravno še neodločna, še v pravem času previdela, da narod je na Sočni stani, eden jo popolnoma vladen, dva pa sta Tonklijevca in bosta na dan volitve odločila gotovo zmago zmerom zmagonosnega, nikoli blamajočega se dr. Tonklijca.

Iz Mirna se nam piše: Volitev volilnih mož je vkljub temu, da še vsi volilci niso bili povabljeni in da se je volitev skoro tajno vršila, vendar dobro izpala: od 3 volilnih mož, sta 2 odločno naša, onega je č. g. Stres lovil, ki je prišel nalašč iz Kobarida sem, da bi agitiral za Tonklijca; vendar pa se nadjamo, da je naš župan mož, kateri se bo pri volitvi ravnal po želji večine našega prebivalstva, katero pozna in ljubi Lavriča.

Iz Kviškega nam poročajo ondodni rodoljubi: Pri nas je ljudstvo v narodnem in političnem obziru še zaspano, nema pojma o teh rečeh in gg. nunci tudi zato skrbijo, da ga v temi obdržijo; zato pa so gg. nunci v nekaterih brdskih krajih popolnoma gospodarji politične situacije in pri volitvi volilnih mož so skoro sami oni glasovali, ker drugih volilcev je tu pa tam malo prišlo. Zraven tega so nekaterim volilcem tudi vabila prekesno došla, česar je kriva Rechbachova samovoljnost. Mi vsi smo se držali oglasa namestijevnega, vsled katerega bi imele volitve biti 9. t. m. tako pa nam jih je naš preljubeznjivi paša prav na tihem na 4. t. m. obesil. Vkljub vsej neugodnosti, vendar upamo do od 14 glasovi katere imajo Brda, Soča kandidati saj 5 dobi. Sicer pa se sliši, da hočejo nekateri proti tej volitvi protestovati, ker je bilo vse polno nerednosti.

Iz Sela 5. okt. Porsod na Vipavskem so volitve še precej ugodno izšle; le v Gojačevem so ondodni kratkovidežji izvolili župana nemškutarja in vladnega moža, ravno tako v Kamnjah dva moža, ki bosta za goriškega klečeplaza glasovala in v Šmarjah, kder je izvoljen ondodni, popolnoma vladni župan. Da je tu pa tam v Goriški okolici ljudstvo tako kratkovidno, temu je menda uzrok poprejšnja grofovska sužnost; a nadejati se je vendar boljše prihodnosti, če enkrat pomurjejo starokopitneži, kateri zdaj večinoma zastopajo intelligencijo na deželi in večidel imajo zaupne službe v rokah. Ljudstvo do teh ljudi nema zaupanja in pravi, „k čemu bi hodili k volitvam, vsaj vse edno storijo, kar hočejo i. t. d. Bo uže boljši, a dobrih učiteljev (ne kreatur) nam preskrbite.“

Iz Kanala smo dobili sledeče pismo. Naj vladni možje in njih skrivni zavezniki iz Tomina delajo kar hočejo, vendar so pri nas volitve volilnih mož tako zagotovljene, da v najslabšem slučaju Lavrič dobi nadpolovico naših glasov, kajti za kandidata, katerega nasvetujejo ljudske pijavke, in h katerim pristevamo mi neke skrivne zarotnike, se ne more nihče ogreti, če tudi bi bil dober, tako pa nam ponujajo vladnega moža, katerega naj sami volijo, da jim bo pomagal mahne polniti. Za Tonklijca bo tu pa tam glasovala kak zgubljena ovca.

Iz Sežane se nam je včeraj telegrafovalo: Najuplvinjeji možje na Krasu podpirajo Lavriča, 2/3 glasov v najslabšem slučaju. Winklerjevci nemajo močij, Tonklijevci še manj.

Iz Tolmiskega nemamo pozitivnih sporočil, nego denašnji dopis; vendar pa so razmere zadosta dobre in se smemo z gotovostjo nadjati, da Tolminska gospoda ne bo presleplila vsih kmetov, gotova pa ne

Cerkljanov in kotarjev. Po sporočilih soditi je položaj naši stranki popolnoma ugoden; vendar pa se ne smemo preveč na to zanašati, kar smo dozdaj storili, ampak vsak Sočan naj zdaj in posebno na dan volitve neumorno dela, da nam nihče ne odtegne naših mož in naj pri vsaki priliki politične sleparije stro zavrta ter narod podučeva. Dovolj nam na posled, mili naš slovenski narod na Goriškem, da tu odkritosrčno in mirno izrečem glede moža, kateri te ima zastopati na Dunaji, da oni ne more biti mož, kateri se je odal drugemu, a ne kmetskemu stanu, katerega ima zastopati; govoriti in glasovati bo moral pred vsem in posebno za ta stan, a tebe mili narod, postavi k večem v drugo vrsto. Še manj volite takega, ki je dokazal, da mu je narod le sredstvo za njegove osebne namene. Žalibog ne moremo in ne smemo priporočati nobenega č. k. uradnika, ko bi bil tudi sicer izvrsten možak, kajti vezan je na ministre; kdar ti kaj predloži, ne more jim nasprotovati, ko bi bil tudi prepričan, da je predlog napčen. Nek pošten in na Tolmiskem znani uradnik, ki so mu kandidature ponujali, je izrekel: „Pustite nas uradnike v miru,“ vi hočete moža, ali svojo nesrečo. Svojo hočete če gledam nase in na svojo službo, mojo pa hočete, če gledam in skerbim za Vas. Zraven pomislite, da nij Soča izmislila izreka: „Nobeden ne more dvema gospodarjema služiti.“ (Ljudstvu in ministru) Ampak to stoji v sv. pismu. Zatorej pa so želeli in želijo pravi svobodnjaki, da ne bi smeli č. k. uradniki poslanci biti. Č. k. uradnika voliti pominja dalje, da je ljudstvo zadovoljno z ministri, da jih hoče podpirati. Slovenci in sploh Slavjani pa nismo in ne moremo zadovoljni biti s sedajnimi ministri, kar smo v našem listu tolikokrat dokazali.

Možje ne dajte se tedaj zapeljati, skrbite za-se in ne za druge stavove pa za sebičneže, ali pa za Vam sovražno ministerstvo. Sočani! Vi pa storite možko svojo dolžnost!

Volitve drugod po Slovenskem). Nasproti temu kar smo zadnjič rekli v političnem pregledu, čitamo v Narodu, da je duhoven g. D. v resnici pisal Hohenwartu, da naj podpiše slovenski program; a Hohenwart je odgovoril, da uče ne podpiše in se tudi upih na veže, samo mandat da sprejme. V očigled tej resnici ga ne more voliti noben slovenski rodoljub, in kakor se nam piše iz Notranjskega in iz Vipave, je gotovo, da Hohenwart propala in da sijajno zmaga kandidat mladih dr. Razlag. Mi smo zadnjič tudi misel izrekli, da je skoro verjeten kompromis mej starimi in mladimi gledé Razlagove kandidature; dr. Razlag je po Narodu razglasil, da on še zmerom kandiduje na Notranjskem, vendar pa se ob enem ne odpove Ljubljanski mestni kandidaturi in kaj nastane, če bi bil Razlag v obeh krajih voljen? Gotovo sprejme poslanstvo za Ljubljano in Notranjci bodo morali še enkrat voliti, pri kateri volitvi skoro gotovo potem zmaga Hohenwart. Če rata, smemo reči, da so jo stari dobro iztuhtali.

Sicer po Kranjskem reči za naprednjaško stranko izvrstno stojé, skoro povsod proderejo njeni kandidati proti kandidatom starih, posebno se je veseleti, da Costa, ta ošabnež in sebičnež, pade.

Na Štajerskem je ravno tenka; tam bo izvoljen Vošnjak, Ploj, Pajk, Prus, sami izvrstni naprednjaški Slovenci.

Na Koroškem bosta letos prvokrat zmagala 2 Slovenca; Vigele in Einspieler bosta častno zastopala koroške Slovence na Dunaji. Nad to zmago na Koroškem moramo biti posebno veseli. Volilni odbor za Istro razglša v posebnem manifestu za volilce dva kandidata in sicer prevz. g. škofa Dobrilo, iskrenega Slovana za koperski, porečki in vodnjanski okraj, pa g. Vitežiča, svetovalca pri drž. pravdnistvu v Zadru za pazinski, volovski, krški in lošunjski okraj. Ker je izvolitev obeh kandidatov gotova, bode vendar enkrat na Dunaji zvedeli, da v Istri žive Slovani, ne pa sami Lahoni.

V tržaški okolici je izvolitev g. Nabergoja skoro gotova, saj še Triesterca to priznava, a vendar je treba vrlim okoličinam priporočati, da so vsi edini. Tržaški Sočani delajte! Kakor vse kaže bode leto na Dunaji sedelo 18 do 19 slovenskih poslancev; na vsak način lepo število; če bodo vsi energični in pošteni, lahko kaj od njih pričakujemo.

(Župan iz Škrlbine, g. Pipan) nam je poslal dolgo poslano v katerem odgovarja g. p. Z. da on nij nikoli agitiral za Tonklijca, ne za nobenega drugega in da se sploh ne briga za politično agitacijo, temuč, da on pripuša vsakemu svoje mnenje. — Dobro tudi tako. — (Zadnje novice o volitvah.) V Solkanu. Cirkular in v večih vaseh na Kanalskem so izvoljeni za volilne može sami privrženci naše stranke, ki bodo gotovo glasovali za Lavriča; ravno tako nam je došlo pri sklepanju lista mnogo pisem od naših zaupnikov na Krasu, iz katerih posnamemo, da je naša stranka skoro povsod popolnoma, ali saj deloma zmagala. Živeli vrli Kraševci!

Razne vesti.

(Oznaničilo). Pri vseh brzojavnih postajah se dobivajo s 50 kr. kolekovane tiskalice za dopisavo v do-

mači državi, katerih raba ima to dobro, da nij potreba prilepiti mark na poslanice.

Priljublja se se, da se take tiskarnice, če so se po-
klicale, smajo zamenjavati z novimi, ako se marka nij
onesnažila.

V Trstu dne 6. Oktobra 1873.

(Centralni volilni odbor) za volitve mestnega
starešinstva oziroma deželne zbornice za Trst in okolice
je imel v nedeljo 5. t. m. v Rojano volilni shod, kate-
rega se je vdeležil celi odbor, pa tudi mnogo odličnih
okolčanov. Določil se je pri tej priliki izvrsten pro-
gram, katerega bo moral vsak kandidat podpisati in s
tem obljubiti, da se hoče vedno zvesto po njem ravnati.
— Tako postopanje vrlih okolčanov nam je naj boljše
poročilo, da je panitaljanski mestni zbor prepozno za-
čel politične slovenske okolice in da ostanejo vse
njegove sile brez izdatnega uspeha. Slava poštenim
rodoljubom, kateri se za brambo narodnosti in starih
pravice tržaške okolice nevstraheno potezajo in srečen
uspeh blagemu prizadevanju.

(Velikim posestnikom slovenskih okrajev
na Goriškem) Veliki posestniki italijanski se ne mo-
rejo nič kaj zadinjati, Pace-ta nečije, Pajerja, našega naj-
večjega sovražnika samo nekteri, mej temi Dr. Tonkli,
ker ga je v nekem odboru nasvetoval, grofa Leop.
Strassolda hočejo samo nižji Furlanje, veliki posestniki
goriške okolice in večina slov. vel. posestnikov pa bodo
najrajši volili barona Taccò-a iz Vogerskega. Pravijo, da
je svobodnjak in federalist. — Mi pa opominjamo naše
velike posestnike, da bar. Taccò-a poprej interpellirajo,
če bo postopal z federalistično stranko in volijo ga še
le potem, če obljubi, da se bo potezal za duševne in
materjalne interese naše kronovine, in da bo zmerom
držal se federalističnih načel. Danes še ne moremo;
prihodnjic pa bomo gotovo naznanili volilec vel. po-
sestva in mest in trgov, katere kandidate nasvetuje na-
še društvo v obeh grupah.

(Od poveljalstva 2. polk-puka barona Marol-
dža v Celovcu se naznanja) Od 14. oktobra tega le-
ta bode v dolh zapisanih krajih pregledni zbor. (Kontroll-
Versammlung.)

Priti h temu preglednemu zboru morajo vsi oni
dopustniki i rezervisti, ki letos niso bili ne v aktivni a-
li djanski službi, ne pri nobenih drugih vojaških vajah,
in sicer dopustniki in rezervisti vseh kerdel in zavodov,
pešci, loveci, konjiki, topničarji ali kanonirji, ženisti, pio-
nirji ali kopači, vojniki oskerbovalnega oddelka (Ver-
pflegs-Branche), zdravstveni vojniki (Sanitäts-Soldaten.) i.
t. d. i. t. d.

Oproščeni tega pregledovanja so letošnji novinci
ali rekruti.

Kdor se pri tem zadnjem pregledovanju ne ogle-
si, mora se oglasiti pri zadnjem pregledovanju („Nachkon-
trolle“, „pozborenje“) v postaji dopolnitnega okraja v Ce-
lovcu 14. novembra tega leta. Kdor bi se tudi pri tem
zadnjem preglednem zboru ne oglasil, sobode po postavi
ostro kaznovan.

K preglednemu zboru mora vsak seboj prinesiti
vojaški list („Militär-Pass“, „bukvice“) in ako se je med
tem časom (od poslednjega pregledovanja sem) oženil,
tudi poročilni list.

Kontrolni razgled vojaških dopustnikov in reservi-
stov za tiste kraje na Goriškem, kateri spadajo v nabor-
ni okraj celovški in pod tukajšno poveljstvo, bode v Bor-
cu 14. oktobra, v Kobaridu 15. v Tolminu 16. na Gra-
hovem 17. popoldne, v Cerknem 18. popoldne, v Kana-
lu 21. v Gorici za mesto 23. pa za okolico 24. 25. in
27. in v Ajdovščini 29.

Opominjamo vse naše dopustnike in rezerviste, da
ne zamude omenjenih zborov, ker drugači bodo morali
potovati v Celovec 14. novembra k zadnjemu razgledu
— tudi je želeli, da bodo snažno napravljeni in naj se
prav dostojno vedejo.

(Šolstvo) Na naših srednjih šolah vpeljejo naši
šolniki vedno kaj novega. Nij še dolgo tega, kar smo
imeli tukaj tako zvani pripravljalni kurs (Vorbereitung-
klasse, ki je pa bil vsled slabega vspeha odpravljen, in
letos ga mislijo zopet napraviti in sicer z izključljivo
nemškimi jeziki, da bodo potem fantje sposobni udele-
žiti se čisto nemškega predavanja uže v prvem razredu
gimnazije in realke. To je sad Vrečkovega obiskovanja
o pretečeni veliki noči. On je namreč poročal vladi, da
naši fantje na srednjih šolah malo znajo, ker ne pozna-
jo učnega nemškega jezika, zato je treba uže na va-
dnici nemški jezik vpeljati. A ker to se ne more ta-
ko hitro izpeljati je odločeno za letos, da se tisti, kateri
bodo vrženi pri sprejemni skušnji in pa sploh oni, ki i-
majo namen prestopiti v bodoče na srednje šole, iz tre-
tjega normalnega razreda sprejmo v ta pripravljalni kurs.
In ker vidijo, da po takem načinu bode le malo dijakov
prišlo do prvega razreda srednjih šol, mislijo naši šolni-
ki ala Gatti, Schaffenhauer i. t. d. odpraviti paralelke v
prvih razredih. In da bode to njih mnenje tudi mini-
sterstvo potrdilo, nij dvombe; saj meri vse na to, kako
bi se naše šole čisto pomemile. K letu bode gotovo ta-
di vadnica in učiteljsko pripravnišče nemško. Začetek
je uže storjen. Na pripravnišči se bo letos uže naravo-
slovje za Slovence in Nemce nemško predavalo. To se
imamo g. Rajakoviču zahvaliti, ki pravi, da ne more no-
benega, ne Slovence ne Italijana dobiti, ki bi je v ma-

terinem jeziku predaval. Če je uže tako, prašamo g.
ravnatelja: Je li morda za to stroko dobil nemškega uže
izprašanega učitelja? Dvomimo.

Le tako naprej, deželni šolski svet in kmalu bode
treba tistemu, kateri kako nemško besedo izpregovori, „o-
sla“ na hrbtu nositi.

(Naznanilo). Č. gospodje društveniki, spadajoči pod
goriški oddelek, so naproseni sniti se v nedeljo 12. t.
m. o poludne v društveni pisarnici, kder se bode izbral
en odbornik v društveni glavni odbor.

GORIŠKI ODDLEK KMETIJSKE DRUŽBE
6. Oktobra 1873.

(Čitalnica v Rojani) prične dne 12. t. m. svo-
jo glediščno dobo, h katerim povabi prav vljudo vse
častite ude i rodoljube; predstavljala se bode: „Rodo-
ljubja zmaga“, dvogovor iz Schiller-ja, potem „Uskok“ ša-
loigra v enem dejanji. Po dramatični predstavi bode
ples. — Neudje plačajo 30 kr. vstopnine. —

(Nesreča.) Pod mostom železne ceste, ki pelje
čez Sočo našli so 29. sept. mrtvega moža, ki kaže ka-
cih 36 let in je kmetkega stann. Železnični čuvaj ga je
isti dan večkrat videl po omenjenem kraji se sprehajati.
Majhno culo so tudi pri njem našli. Ali je samomor
ali kaj, se ne ve.

(Post scriptum.) Poroča se nam ravnokar s Kra-
sja in z ajdovskega okraja, da so se izrazili nekateri na-
ši stranki sicer prijazni možje, da bodo, ako bo izid vo-
litve dvomljiv, rajše za Winkler-ja glasovali, samo da
Tonkli prav gotovo propade. Za boga, le ne tako neum-
nih manevrov! Glasujte vsi svobodnjaci složno za našega
kandidata in zmaga bo naša! — Če pa pride do ožje
volitve med dvema kandidatom, bomo uže videli, kaj
bo storiti. — Le pogumno in složno!

Kmetijske i trgoveke vesti.

(O pridelavanji zgodnjega špargelja in krompirja.)
(Dalje.) [A. Špargelj.] Do prve jeseni zrastejo špar-
gelji toliko, da dosežejo visokost dveh čevljev ali pa
ša več. Le se pa ne sme po zimi zanemariti, mar-
več je neobhodna potreba da se jih z gnojem in zem-
ljo tako pokrije, da jim prvič zima ne škoduje vlaž-
nost, mraz — drugič pa, da se tudi zemlja, kolikor
treba pognoji. Gnoja, zmešanega s zemljo, se namreč
toliko na lehe natrosi, da postanejo z bližnjim svetom
enako ravne, to je da se vsled grebenov nastale ra-
zorji zasujejo. Ako bi se tega ne storilo napolnili bi
se razorji po zimi z vodo, kar bi špargeljem hudo
škodovati utegnilo, kajti segnjili, pa tudi posebli bi
lahko v hudi suhi zimi. Na spomlad se zopet rahlo
natrošenega gnoja in zemlje toliko odzame, da osta-
nejo rastline le kakega 1/2 čevlja na debelem zakrite,
po navadi se pa to lahko opusti, kajti po zimi se gnoj
in zemlja uže toliko poležeta, da ne škoduje, tudi če
se nič ne odzame, in da je zadosti, ako se gnoj le
na lehkem podkoplje. V drugi in tretji jeseni, se tro-
šenje s zemljo pomešanega gnoja ponovi, ravno tako
tudi spomladansko podkopavanje; v naslednjih jesenih
je pa popolno ustrezno, ako se lehe le kaka dva p.l-
ca na debelem s kraikim gnojem pokrijejo, katerega
se na spomlad ali podkoplje, ali pa kar ostrani. Pomle
rastline je treba se ve, da z novimi nadomestiti. V
tretjem letu se sme še le z izrezavanjem špargelja
pričeti, pred pa ne; kajti zgodnejši izrezavanje ško-
duje preveč rastlinam.

Do zdaj popisano obdelovanje potrebuje zares ve-
like marljivosti in vendar, bi dosgli ž njim le majhne
koristi, ako bi opustili pravilno izrezavanje rastlin, ka-
tero je pri nas navadno še skoz in skozi napačno.
Treba se umnejšega poprijeti, to je, rekli bi skoro pri
pridelavanji špargeljev najglavnejša reč.

Špargelj mora priti res, obleden (gebleicht) —
bel v kupčijo, vendar se pa ne sme to s tem doseči
skušati, da se globoko izreže; ne, tega se kratko ni-
kar ne sme storiti. kajti tak špargelj mora prvič gre-
nak biti, glavna napaka naših špargeljev drugič je pov-
živalni del kaj majhen, ker se more zaradi trdosti pod
zemljo rašenega dela skora vse zavreči, in tretjič kaka
škoda se rastlinam z globoko režujo ne dela, ker se
prav lahko korenine prerežejo. Opustite torej to
neumo izrezavanje, ter popr. te se boljšega načina
bledenja. Na Nemškem, Francoskem in sploh povsod
kjer se špargelj umno obdeluje, ga navadno s tem
bledijo, da ga z nalašč za to rarejenim loncem, ali pa
z lončevimi in lesenimi cevi pokrivajo. Mi moremo od-
ločno lesene cevi priporočati. Po zimi, ko nij drugega
dela, se jih lahko dosti izvrta ter za rabo pripravi.
Luknja takih po 10 palcov dolgih cevi, — katere so
zdolej ošpčene da se jih lahko v zemljo zasadi; mora
pale široka biti. Kako da se cevi rabijo, si lahko vsak
sam misli, podveznejo se namreč vsako jutro nad vse
debele, iz tal prihole špargelje, kateri se po tem to-
liko časa v cevih puste, da zgoraj ven prišpegajo. Naj-
boljši je še, ako se cevi odzgoraj zamaši to pa ne
trdno, ampak prav rahlo s palec dolgimi na majhne

deskice pribitimi in v luknjo vtaknjenimi lesenimi
zamaški.

Kakor hitro špargelj zamašek doseže se plo-
šček vzdigne in to je znamenje, da je čas čev
odvzeti, ter špargelj odrezati. Take špargelje videti
je veselje, kajti popolnoma ravni dolgi (6-8 pal-
cov) in bledi so, še z večjim veseljem se jih more
p. jesti, ker so skoz in skozi slaki — ne grenki, in
se lahko skoro celi povzijejo.

Zavreči se mora le prav majhni del, ali pa še
celo nič. Ako se bode tudi pri nas špargelj tako oh-
delaval, kakor smo pripočevali, gotovo se ga bode
vsaj za tretji del dražji prodajalo, in ravno to je, kar
nas z nadejo navdaja, ka njsimo zastoj priporočali.

(Dalje prih.)

Poslano.

Prisiljen sem v svojem in v imenu celega stare-
šinstva na dopis iz „devete deželo v št. 39. Soče od-
govoriti, da bo lahko občinstvo sodilo, da nij res, kar
piše domorodni in čast. g. J. B.

Vi č. g. B. si toliko prizadevate, da bi svojega o-
četa in njegovega zeta pred svetom oprali, pa to se
Vam nij nič kaj posrečilo. Če ona dva kedo pita se
„stiskalema“ gotovo ne laže, ker imamo dokaze, da je
to resnica. Tukaj javno protestujem proti Vašima do-
pisoma v Soči in izrekam, da ste neresnice pisali in
zahvaliti se imate le dobroti našega poštenega župana,
da nijste na klopi obtožencev, kajti večina občanarjev
je to uže zahtevala in župan je občanarje komaj poto-
lačil.

Naj tukaj samo občinstvu pojasnim laži Vašega
druzoga dopisa v št. 39. Soče. Nij resnica, da se je
odbornik J. P. ustil zaradi straže omenjenega mirod-
vora, nadalje nij res, da je bila seja taka, kakor ste
jo Vi popisali v „Soči“ in naposled je stražanska ne-
resnica, da bi bil Vaš oče ali njegov zet za dan poroke
zadnjega f.5. plačal v občinsko blagajnico. Ako hočete,
oa bo vojske konec, morate, vse preklicati, kar ste v
„Soči“ pisali in potem vržite dopisovalno peró daleč
od sebe, da Vas ne bo vest pekla; kajti predobro veste
zakaj se ne moremo z Vašim očetom in njegovim ze-
tom nič prav zastopiti. Namesto pisarenja, molite rajši
za oba, da se poboljšata; ni pa vsi odpustimo si raz-
žaljenja, da dobimo pri Bogu odpusčenje, kar posebno
Vam privoščim. Sploh pa zabilježite si za uho mora-
lo, da Vaše kraljestvo nij tega sveta, če ste v resnici
Kristov poslanec in tedaj ne mešajte se v srenjske za-
deve in ne delajte zdražbe mej občanarji.

Gabrije 4. ottob. 1873.

Sé spoštovanjem

Jožef Pegan, starešina

v imena tudi družih starešinov.

(G. Stres) je po dolgem tuhtanju pojasnil v po-
slanem v „Glasu“ 26. septemb. svoje postopanje proti
društvu „Soča“.

Akopram je stvar že zastarela in skorej pozablje-
na, mu oni, ki so na g. Valesove napade in neresnice
odgovarjali ter se podpisali, odgovarjajo, da spoznajo, ka
je to, kar g. Stres piše, lahko resnično, a protestirati
morajo, da bi to kar so v „Soči“ št. 5 objavili in pod-
pisali bilo neresnično.

Na to pa, kar g. Stres proti koncu svojega pos-
lanega zahteva, naj mi povemo kakošni liberalci smo,
odgovarjamo, da bi mi sicer lahko nstregli, ako bi se
nam to od naše strani preservilno ne zdelo. Mislimo
pa, da bi poštenejše bilo, ako bi g. Stres prej razjas-
nil, kakošen pravničar je on in potem bi bilo šole dos-
tojno zahtevati, naj mu povemo, kakošni svobodnjaki
smo mi.

ALBIN SLITSCHER
trgovec v LJUBLJANI,
na dunajski cesti, št. 64

priporoča svojo štacuno
za specerijsko blago in železnino; drži
zalogo najboljših vodnih in cirkularnih
žag za dila, deske in furnire, mnogovrst-
nih ročnih žag, pil, vlitih in iz pleha
emailiranih piskrov in vseh orodij za
kuhinja; železne prihranilne ognjišča; ple-
hate in grudelnaste peči in kotle, kosnje
ino slamorezne kose, lepo pozlačene križe
za grobe i. t. d.

bo mogel obnašati uradnik -- poslanec, kedar se bo v državnem zboru glasovalo zaradi takih od ministrov zahtevanih stroškov? Kako bo postopal, če bodo ministri zahtevali pomnoženje ogromne zneske požeroče vojske? kaj bo počel, če predložijo nam neprijazni ministri take postavbe v obravnavo, s katerimi bi nas hoteli Slovane še malo bolj na zid pritiskati? Povejte, govorite, kako se bo obračal vladni služabnik kot poslanec v takih situacijah? Nečete? tudi prav, vam povemo mi. Ali bo naznanil, da ga glava ali kaj drugega boli in bo izostal iz dotičnih sej; v tem primerljivi izgubi opozicija en glas, kateri je dostikrat odločilen; ali bo molče glasoval za vladni predlog; s tem se bo vladi še više prikupil -- a ravnal bo zoper svoj mandat in pomagal bo kratiti naše pravice in zatirati naše koristi; -- ali pa bo pogumno s svojimi tovariši glasoval zoper vladni predlog -- in če to stori, ga kmalo pokliče k sebi ostra gospodinja vlada in mu poreče: ljubi moj Dreja, ti nisi več za me, o sv. Jurji poišči si drugo službo, -- ter ga pošlje spacirot. V tem primerljivi ne bo samo on kaznovan, ampak kaznovani bomo tudi mi, ker izgubimo pri namestitvištvu ali deželnem šolskem svetovalstvu izvrstnega zastopnika, kakoršnih ravno pri teh oblastnih naj nujniši potrebujemo. Tako je, vidite!

Pa naj vas opominimo še na nekaj. Ko ste lani Kraševci odločno protestovali zoper Črnetovo postopanje v državnem zboru in mu ostre nezaupnice podpisavali; je njegov politični prijatelj Winkler na Tolminskem podpisal nabiral na zaupnico, katero so Črnetu poslali. Mi vemo prav gotovo, da je on Črnetovo postopanje odobral. In zdaj naj bi Kraševci Winklerja volili, kateri je jasno pokazal, da se suče po istem političnem vetru, kakor Črne? Kde je doslednost? Gospod dohtar Katerisbodi v Sežani se je v sedmi latinski šoli logike učil; pojte k njemu v svete, vrli Kraševci, on bo gotovo našemu mnenju pritril.

Vi pa tolminski rodoljubi, katerim gotovo tudi bije gorko srce za narod, kateri tudi želite biti dobro zastopani na Dunaji, iztrgajte se iz krempljev onih prilizanih zapeljivcev, kateri zasledujejo se svojim prizadevanjem samo sebične namere, samo svoje osobne koristi, ne poslušajte onih adjunktov, kateri so sladki samo takrat, kedar hočejo od vas kaj doseči, sicer pa gorjupi, ko strup, s katerim hočejo umoriti ves narodni napredek, vso ljudsko svobodo.

Winkler je za vas, je za nas goriške Slovence sploh jako zaslužen mož, a državno poslanstvo je malo hasljivo in celo nevarno v njegovih rokah, to vam mora priznati sam, če ga vprašate, kakor je ranki poštenjak, c. k. okrajni glavar sežanski, Alojzij Pollay nekaj priznal, da kot od vlade odvisen poslanec ne more dosti storiti in je svojim volilcem nasvetoval, naj izvolijo rajši njegovega neodvisnega brata, sedajnega poslanca.

Naj bi naše opominovanje ne ostalo glas upijočega puščavi!

Iz Št. Petra pri Gorici 4. okt. [Izv. dop.] Materni jezik je najdražji dota, ki smo jo od svojih starih dobili; skrbno smo ga dolžni ohraniti, in svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je talent, katerega je nam gospod nebes in zemlje izročil, da bi z njim barantali in veliko dobička storili. Za to me pa velika žalost prevzame, ko vidim, kako pri nas naš mili slovenski

jezik silno poš. Vsako leto bolje se v naši vasi širi tista zmedena furlanščina, in naši fantje, ne zaajo nobene slovenske pesmice. Da, celo narodne so opustili in se poprijeli furlanskih jako smešnih ponočnic. To je sicer žalostno pa resnično.

V goriški okolici se zadnje dni septembra in prve dni oktobra lupi turšica, ali kakor jo pri nas imenujejo sirek. Pri tej priložnosti se zbere pri premožnih kmetih brž po večerji mnogo vaščanov, starih in mladih, ki pomagajo sirek lupiti, do enajste ure, do polnoči in še čez. V taci družbah se ne le priduc dela, nego tudi krepko zabavlja, pravljice pripoveduje, in glasno popeva. Da bi naše ljudstvo opazoval ter kaj narodnega blaga minljivosti rešil, kakor tudi, da bi pogledal, jeli je v teh veselih družbah še, kakor je bilo nekaj, se podam nekaj večerov v par skedajev, kder se po navadi sirek lupi. Pa glej! vsakokrat se vrnem žalosten domov, kajti v par letih se je tudi tukaj veliko spremenilo. L'opreje so naši fantje in dekle slovenske pesmice popevali, zdaj pa furlanske; pred nekoliko leti se je slov. jezik pri nas čisteje in gladkeje govoril, zdaj je s tujkami zelo pomešan in onesnažen. Najbolje sem se pa čudil, da so nekateri uže edino le furlanski žlobudrali. Pa saj nij čudo, ako pomislimo, da so skoro vsi Šempeterci le revni koloni furlanskih posestnikov, da so blizo mesta in da niso dozaj imeli v svoji sredi nobenega v resnici unetega slovenca, ki bi jih bil kaj podučil. Ti in še drugi uzroki so krivi, da so Šempeterci v narodnem obziru mrtvi. Naravnost moram povedati, kar sem z lastnimi ušesi slišal, da so Šempeterci svoj jezik „bastard“ in same sebe „bastarde“ imenovali. No, ako se človek sam zaničuje, je kaj jasno, da ga bodo tudi drugi zaničevali, takih vzgledov imamo v Šempetru veliko. Tako je tedaj narodno stanje pri nas, kakor tudi v več drugih vaseh blizo Gorice, kar sem uže dolgo želel v tem, ali onem slov. časniku naznaniti.

Ker od naših dveh duhovnov in našega v narodnem obziru precej malodelajočega učenika**) nij pričakovati zdatnega zdravlja za naše žalostno stanje, ste vi č. odborniki in udje društva „Soče“ goreče naprošeni, da v prihodnjem zboru v ta namen kaj storite. Kajti moje srčno želje so, da se furlanščini v goriški okolici postavi trden jez*), in da se slovenski jezik pridno glešča, da nas resnične besede blazoga Slomška ne zadenejo, ki pravi: „Kedor svoj materni jezik zavže, ter ga pozabi in zapusti, je zmedenemu pijanec podoben, ki zlato v prah potepta, ino ne vé, koliko škodo si dela.“*)

*) Bo šlo težko, če se g. učitelj in drugi inteligentni ljudje resno dela ne poprimejo in če bo č. duhovščina še celo nasprotovala.

**) Glej v „Novicah“ 1. 1849, kder je napisana pridiga o „Dolžnosti svoj jezik spoštovati,“ ki jo je imel v Možurbi na Koroškem, nepozabljeni A. M. Slomšek 1. 1838.

*) Tega ne verujemo, on je bil vedno dober narodnjak.

URED.

Iz pod Nanosa 7. oktobra [Izv. dop.] Na vse kraje se oziramo, na vse strani gledamo in poslušamo, kako bodo volitve izišle. Nar bolj se pa ves slovanski narod, posebno oni, ki v Austriji prebiva, na vas ozira, vrli goriški Slovenci. Vi imate mej seboj moža, kateri vse žrtvuje za svoj ali naš narod, on ki je vedno zvest ostal, ter pri vsaki priliki pokazal, da je pravi branitelj naroda. Da, moža imate, kakoršnih le malo v vsih narodah

celo klobuk na glavo prismolil in nasmehnil se je k večjemu tistemu, koji mu je kak dober obliz prinesel: tem večji, tem boljši.

Pa tudi drug prav poseben upliv so imele na Junaka te vedne spremembe na našem obnebi: se zvezdami se nij spreminjalo samo njegovo zvonjavo obnašanje, ampak premeščali so se v njem tudi verski čuti, verska prepričanja. Pod eno zvezdo se nij zmenil ni za boga ni za hudiča, nij porajal za 10 božjih in še manje za 5 cerkvenih zapovedij, je o petkih v neizmerno pohujšanje kmečkoga ljudstva meso jedel in pečeno kuretno obiral in -- strmitel! -- celo mesne in ribje jedi je mešal in druge hudobije doprinal; a še nij prav druga zvezda iz za dunajskih hribov zasvetila in uže se je kar čez noč spokoril ter postal naj podložnejši sluga svete cerkve in njenih pobožnih služabnikov; h škofjski kurji -- posebno k mladi -- in po farovžih je hodil v svete, postil se je in ponižen postajal, kakor ovea; samo tega nijmo mogli poizvedeti, ali je tudi rad in obilo miloščine dajal. Menda je to tako skrivaj delal, da nij ena roka vedela, kaj je druga dala. O tem naglem prevračanju verskih čutov vsled podnebnih sprememb smo govorili z mnogimi izvrstnimi psihologi; a nikdo je nij mogel raztolmačiti.

Pač so govorili nekateri puhloglavci, da ne more biti nikakor naravno in tudi resnično ne, ampak da se Junak samo pritvarja, da s tem v dosego, bog ve kakih namenov svoje rojake in celo svoje prijatelje siepi in goljufa i. t. d. A kedo bi verjel takim hudobnim in obrekljivim kvantom? Junak, -- pa pritvarjati se, goljufati! Ubi pamet? On, ki je tako čistega poštenja, kakor zlato v rudi in tako neupogljivega značaja, kakor je neupogljiv njegov hrbtanec! Svet je dan danes zares hudoben in celo mej učenjake se je uže vrnila zelena zavist in nevošljivost.

nahajamo. Ponosni smete biti, da imate to srečo, a nič manj ponosni smo tudi mi na njega, ki se vedno bori i dela, kakor mu le mogoče, na srečo našega zatiranega naroda, da, z njim ponasati se sme celi slovanski narod. Zdaj imate priliko pokazati mu hvaležnost i zaupanje: katero on v resnici za luži. Tedaj delajte na vso moč do zadnjega, da vas ne prekanijo oni, ki vam moža ali junaka silijo, ki je podoben, kakor je naš Krist rekel, pobelenemu grobu, kateri je zvonaj svetel, znotraj pa poln mrtvaških kosti i vsega gnjusa. -- Gorje vam, ako ne izvolite spoštovanja vrednega dr. Lavriča. Zatemnela bo vsa vaša čast, vse vaše moštvo bodé nič vredno, pokazali se bodete prav nehvaležniki, narod nič vreden. Naša sreča, ki tako gorko zdaj za vas bijejo, postala bodé mrzla do vas, kajti usekali jim bodete rano, katere ne bo lahko kmalo cela. Zastonj se bodete šest dolgih let kesali, zastonj bomo mi z vami žalovali. Le nam nasprotni narodi se nam bodo smijali i se tega veselili.

A tega se vendar nadjeti ne smemo i ne moremo, da bi vi, katere mi za prave pretorjane našega naroda na taljanski meji smatramo, propali. ter mračnjaka namesto poštenjaka za zastopnika izvolili. Komaj tedaj pričakujemo dneva, ko bomo začeli: dr. Lavrič je živ. ljen. Tedaj bode iz tisuč i tisuč slovanskih gorl zagomelo: slava goriškim Slovincem! živio dr. Lavrič!

35 podnanoskih rodoljubov, katerih imena hrani uredništvo.

Iz Tolminkega 5. okt. [Izv. dop.] Volitve, koje so zdaj na dnevnem redu, so še večje važnosti, nego navadno mislimo. Pokazati moramo svetu sad dolgoletnih skušenj, spričevalo politične zrelosti; pokazati moramo, da nijmo le iskreni narodnjaki, temveč tudi naprednjaki, svobodnjaki.

A v kakaj luči bomo pred omikanim svetom, bratje, če v teh kritičnih časih, ko je začela vlada na Slovence pritiskati, ko je začela zoper vsa pedagoška pravila šole zopet ponemčevati, če v teh časih, ko bi moral vsak svobodoljubni državljan na to delati, da pade to nam sovražno ministertvo in centralistični sistem, če v teh silah, pravim, izvolimo vladnega poslanca za boritelja svojih pravic? Kajti znano je, v vseh krogih se o tem govori, in svet naj izve, da je Winkler mu ponujeno kandidaturu sprejel; a tudi znano je in svet naj izve, da hočejo naši Tolminci kaj glasovati. Smo li oslepljeni, Tolminci? Kaj nas čaka od naših sobratov Slovencev, če na Krausjakem in Štajerskem, kjer je ljudstvo manje zavedeno, prodrejo narodnoliberalni kandidati, i če pri nas zmagata vladu? Gotovo nič drugega, nego zasmeh in zaničevanje. Spominimo se le Črnetova zaupnice! Kako smo se takrat blamirali, koliko grenkih smo morali požreti! Koliko britkih ur bomo morali pa še le zdaj prebiti, ko nas ne bodo le Slovenci in Slovani, temveč tudi federalistični Nemci in Italjani, ki vsi po boljših časih hrepene, zaničevali!

In zakaj se nekateri možje tako zelo za Winklerja potezajo? Ker menijo, da po njem vdobe predelato železnico, ceste, šole in še denar za druge potrebe. O politika! Zakaj se pa ne poganjajo, akopram so vsi intelligentni Tolminci na naši strani, za dr. Lavriča? (Za dr. Klečeploza II. se uže tako ne more nobena poštena duša ogreti.) Ker pravijo, da so mu premalu znane naše materjalne potrebe, naše želje. To nij res, Lavrič prav dobro pozna naše potrebe in se bo gotovo potezal za nje. A povejmo mu še zra-

Gas, kateri je do zdaj uže neizmerno veliko skrivnostij razkril in razjasnil, bo v svojem teku menda tudi to psihologično zastavico razvozlal in potem bo svet s popolnim prepričanjem Junaka vse drugače sodil, nego ga zdaj nekateri spoznavati menijo. Chi vivra, vedra.

Od kar sta Junaku zoba pameti čeljusti prerih, -- kar se godi navadno okoli 30. leta, -- dopadeli ste mu vedno in prav posebno dve hiši v naši carevini. Prva je v Gorici na starem trgu in se drži stolne cerkve svet. Jelerja; -- druga je na Dunaji pred škofskimi vrati, iz lesa zidana, pa tako skrbno z malto od zvonaj in od znotraj ovržena in čedno pobarvana, da ne more na prvi pogled nihče videti in spoznati, kako slabo in goljufivo je stavljena. V teh dveh hišah je vsako toliko leto izpraznjeno primerno številu stanovalj in mnogo, mnogo se jih za nje poteza; kajti ne samo da se od njih nič njemnine ne plačuje, marveč dobivajo še „pajtniki“ vsak po pet in po deset gold. samo za to, da se hodijo notri po nekoliko ur na dan -- kratkocasiti.

Suavejša nastanejo mej zabavo večkrat hudi prepri zares; ali pa tudi le na videz; večkrat se celo v jezi razidejo; a razburjeni elementi se kmalo potolažijo in drug dan sde zopet prijazno in složno skupaj, kakor bi se ni bilo nikdar kaj nevskega mej njimi zgodilo. Prav fletno živene je v teh hišah.

A prva hiša, smo rekli, se drži stolne cerkve svet. Jelerja in zato je prav in dobro, da si poišče potrovi pri škofiji in po farovžih, kedor hoče v njo. Kedor ne najde tam protekacije, se mora hudo boriti, da zlomi v to hišo. Oni, ki hočejo s pomočjo samega ljudstva v njo priti, morajo biti izvrstnjaki, narodnjaki; ljudstvo jih mora kot take poznati -- ali pa mora po njih oslepljeno biti. Vse to ve naš Junak prav dobro in

našali, a on jim je za to koval dolge pravdarske verige in sicer take, da so jih, kolikor mogoče dolgo oklepale, in da jim je moral po tem sam za nove drage obliže sklep za sklepom odbijati. Toda bolezen, kateri je bil uže poprej kolikor toliko podvržen, se od tistega časa vedno ponavlja in treba če dalje večih obližev, da se proti zdravju; najizdatnejši so oni v obliki petdesetakov in stotakov. Taki obliži imajo kaj pomirljivo moč in uplívajo nanj neizmerno ugodno. Za to je pa junak neskončno hvaležen onim, kateri mu jih pri-rašajo; on bi jih valjda iz same hvaležnosti kar do nazega slekel in, če mogoče, še jim košo čez ušesa potegnul.

K sreči se zvezde repatice ne zadržujejo dolgo na našem obnebi in tudi „Jeski“ je prešel kmalo nje čas; po kratkem potovanji je utonila v večnem morji pozabe, iz katere je menda ne bo nikoli več nazaj. Prišle so za njo druge zvezde, katere so bile boljega pomena za Slovane, ali jim vsaj ne tako nevarne. Pri vsaki taki novi prikazni pa so prorokovali in prerokovali še vedno dunajski in drugi prebrisani astrologi v večjih in manjših časopisih vesele ali žalostne dneve, srečo ali nesrečo, pobitev ali zmago temu ali unemu naroda in Junak se je vedno zvesto ravnal po tem prorokovanji, kakor bi bile besede svetega evangelija. Kedar je pomenjala nova zvezda srečo in veselje, prikazal se je mej svoje, njegov obraz je bil obsijan od solca nenavadne uljudnosti, njegova beseda sladkomila in celo njegov zaraščen hrbtanec mu je nekoliko pokoren postajal ter se je vsaj za spoznanje upogibal. Kedar so pa priplavale na nebo zvezde neugodnega znamenja, nij maral za svoje, iskal je rajše zaslonbe v drugih taborih, hrbtanec ga je bolje nazaj vlačil, nego naprej, lasje so ga tako hudo boleli, da se mu je

ven, kje nas čevlje žalijo, kaj zahtevamo od vlade, in zarotimo ga pri živem bogu, naj se neustrašno za nas bori, in zagotovim vas, tolminski volilci, da ne moremo udobiti boljšega, pravičnejšega i poštenejšega zagovornika.

Tolminci, spoštujmo svoje moze, a bodimo tudi pravični! Zaradi tega spremenimo svoje mišljenje, stopimo na noge zoper svoje sovražnike, ki nam hočejo vladnega poslanca vsiliti, borimo se za svojo čast, za svobodo in omiko in volimo enoglasno za svojega poslanca dr. Lavriča.

Predno „Soča“ zopet izide, solnce sedemkrat ustane in zajde --- v tem času lahko še svoje misli spremenimo, volilci. Še enkrat bočemo prihodajoč nekoliko resnih besed na srce položiti tolminskim volilcem in vzlasti uplivnim županom.

Več rodoljubnih Tolmincev.

Iz Treta 6. oktobra. [Izv. dop.] Zapazili smo, da italijani nam niso posebno pravični dasiravno se ponašajo, da so svobodujaci.

Uže lazijo okoli agitatorji, pravi petrolerji, kateri strahujejo kupce, in jim kar naravnost veleajo: tega hočemo imeti in za tega glasujte. Trgovci, kateri je morda uže o zadnji rabuki imel vse neprilichnosti in gorje, ker je Slovan, je v hudi stiski, in ne ve, kaj storiti, treba mu je ali zatajiti narod ali voliti diktirane kandidata, ali se volitve izdržati. Mnogo glasov, katere bi volilci četrtega razreda, nam dali in te iz arca radi, morajo ali izostati, ali pa jih dobi nasprotni kandidat. A pri tako velevažni volitvi je vsakakor aramotno vdati se. Volilci četrtega razreda, pogum, kličejo vam bratje okoličani, ne dajte se ustrašiti od takih tržaških postopačev, saj je postava, katera vas brani; delajte s prepričanjem in pridite na volilno bojišče ter glasujte za moža, kateri je naš, naše krvi in naših mislij, in ta je naš obče spoštovani narodnjak g. Naberger, pogumen in pripravljen žrtovati se za narod in njegove svete pravice.

Možje, okoličani! kolika čast bode za vas, pa tudi kolika korist, ako vas bode razumen poštenjak, z vaše srede izbran, na Dunaji zastopal. On, kateri v resnici ljubi svojo ožjo domovino in je v srcu vnet za njene prave koristi in svete pravice, on bode gotovo z vso iskrenostjo svojo važno poslansko nalogo izvrševal. Za okolico se bode potezal, da dobi zopet svojo nekdanjo veljavo in da se ji povrnejo one avtonomične pravice, katere je valed prizadevanja meščanskih nasprotnikov izgubila. A pomnožil bode tudi federalistično stranko, po kateri sami moremo avstrijski Slovani pričakovati, da se otresemo nadvladanja nemško-nastavaških nasprotnikov, - ter postanemo popolno enakopravni člani naše carevine. Ne udajte se!

Iz Ljubljane 7. okt. [Izv. dop.] (O volitvah. Knez Czartoryski. „Slovenec“. Jaranov veliki C Stremayerja ljubezen.) Zadnjič sem Vam pisal, da, ako bode agitacija od naše strani tako napredovala, kakor je do sedaj, bode v državnem zboru sedelo več liberalnih nego klerikalnih Slovencev; toda Vi ste mi mojo kombinacijo prav čez sredo prestigli, ter tako dopis malo nejasen storili, izpustivši iz njega vse, kar sem Vam o kranjskih kandidatih poročal. Bodi! Gotovo ste imeli svoje uzroke za to. Ne ustrašim pa se Vas ter danes spet z volitvami začejam. O vseh ne morem govoriti, samo o najvažnejših par besedah.

Ena najzanimivejših volitev je gotovo ona v skupini gorenjsko-notranjskih mest, kajti tu se bodo merili trije možje, stoječi na čelu svojih strani. Slovenski liberalci kandidujejo dr. Zarnika zoper kranjske-

se zna tudi po tem ravnati. Enkrat je uže stanovanje v tej hiši dobil po farovških botrih in ker je bil ljudstvo zoper svojo navado opeharil s kozami; a kmeta ne spraviš lahko dvakrat na led. Ker je videl, da so morale koze vkljub Junakovim iskrenim zagovorom v prognanstvo, mu drugič nij hotel več pomagati in lepo, prostorno hišo na starem trgu in celo botri so bili hudi na Junaka, ker so s kozami izgubili desetino sira in skute. Ko so bila v drugič stanovanja izpraznjena, so se kmetje in črnosuknjari postavili pred visoke duri in so na vse kriplje branili Junaku in peščici njegovih prijateljev, da nij mogel notri.

Proklete koze! je jezno zarenčal v gosto brado, vrnivši se po brezuspešnem prizadevanji v svojo pravdarsko kovačijo. „In ve,“ tako je nadaljeval tu svoj razburjeni monolog, „ve kmečke reve, le počakajte, jaz vam bodem pokazal, kaj se pravi meni vrata zapirati in lepo hišo na starem trgu! Odsihmal se bodo v moji kovačiji pravdarske verige kovale samo za velike, drage obliže; kedor se mi predrzne z majhnimi pred oči, tega zapodim, da se bo za njim kadilo. Le pridite mi v pest, bodete uže videli, po čim je špeh! Vas pa prekanjene lišice v črni obliki, vas uže dobim zopet na led in takrat vas namažem, da se bodete na me spominjale vse svoje žive dni. Bomo videli, kedo je bolje zviti, jaz ali vi!

Kako je Junak svojo obljubo spolnil, o tem prihodnjč.

ga dr. Klečepaza, vlada in nemškutarji pa zoper oba dr. Suppana, bivšega ljubljanskega župana. Kedo bode zmagal? Največ upanja ima gotovo dr. Zarnik, kajti Kamnik, Loka, Lož, deloma Idrija in Vrhnika so odločno za liberalnega slovenskega kandidata, v tem ko dr. Costa niti volilnega shoda ne more nigder sklicati. Sploh se mora reči, da je dr. Costa, ki je bil do sedaj tako fantovsko „korajžen“, zadnje čase je po polnem utihnil in svoj pogum tako zgubil, da se nikamor agitovat ne upa, nego „očka“ dr. Bleiweiss so morali za svojega ljubega sina agitovanje prevzeti. Na noben način pa nij pričakovati, da bi katero gorenjsko ali notranjsko mesto za dr. Costo v ogenj šlo, izvzemši edini „starodavni in staroslavni“ Kranj. V najgoršem slučaju bode Zarnik v ožo volitev prišel z drom. Suppanom, za katerega se bodo uradniki, radovljiški in postonjski nemškutarji pa polijubeljski Cimbri potegnili. Karakteristično pa je to, da so po nekaterih mestih post. v Škofjiloki nemškutarji po polnem zginiti, odkar je „Slov. Narod“ odločno liberalno zastavo razvil. Vsi tako imenovani „stari Kranjci“ so zdaj dobri Slovenci. Zadnji čas je uže bil, da so se ljudje, ki so se samo zaradi naše klerikalne politike, domovini izneverili, spet v njen naročaj privabili.

Na Notranjskem je volitev dr. Razlaga zoper grofa Hohenwarta po polnem gotova. Posebno zadnje dni se je za dr. Razlaga vse na holje obrnilo, kajti prvič grof Hohenwart na prošnjo ondotojnih volilcev *programa za zedinjeno Slovenijo* nij hotel podpisati ter je tako nekatere neodločne pa uplivne moze Razlaga pridobil, in drugič so se volitve volilnih mož povsod za našega kandidata prav ugodno izvršile. Na Pivki, v glavnem taborišči srednjeveških Hohenwartovcev so se za volilne moze izbrali odločni Razlagovi prijatelji, da, Hohenwartovci so celo v Košani, v Hohenwartovi fari, po polnem propali. Kaj hočete še več!

Gotovo Vas zanima kaj izvedeti o Razlagovi, v čudne skrivnosti zaviti kandidaturi v ljubljanskem mestu. Stvar je ob kratkem taka. Costa in Bleiweiss sta hotela v Ljubljani kandidovati trgovca Ivana Vilharja, svojega zvestega trahanta, ki je pa kot strogi direktor ljubljanskih „ibljatjev“ splošno nepriljubljen mož. Ta kandidatura nij vzbudila samo mej mladimi, nego tudi naj pametnejšimi „starimi“, da, celo maj klerikalci veliko opozicijo. Costa in Bleiweiss, katerima se je pred par leti še vsa slovenska Ljubljana do tal priklanjala, sta sprevidela, da s tem možem vendar ne pojde, posebno ker so tudi nekateri narodni uradniki večkrat in na glas izrekli željo po drugem, bolj priljubljenem kandidatu. Iz kratka: ljubljanski filistri sili Costa-Bleiweissovega despotizma so se ohrabрили ter dr. Razlaga za kandidata v Ljubljani razglasili. S tem pa so ustregli „starim“ in „mladim“. „Stari“ namreč mislijo: „Če dr. Razlag v Ljubljani kandidira, se nam na Notranjskem agitacija zoper njega olajša.“ „Mladi“ pa pravijo: Naj se v Ljubljani filistri in narodni uradniki za dr. Razlaga napihujejo; nam, ki vemo, da bode Razlag na Notranjskem gotovo voljen, to nič ne škoduje, dobro bi pa vendar le bilo, ko bi zoper prusofilega dr. Schafferja zmogel. Vsa Razlagova kandidatura v Ljubljani je tedaj samo filisterska komedija ne imajoča nobenega drugega uspeha nego to, da se bodo ljublj. nemškutarji še strože organizovali in sijajno zmagali. A neizmerno karakteristična je ta kandidatura, ker se vidi iz nje, kako izgubljajo „stari“ svoj upliv in pa ker nam kaže, kake reve smo mi Slovenci v Ljubljani. In kedo je kriv, da smo? Vprašajte dra Costo!

Kako se slovenskim klerikalcem godi, lahko iz tega posnamete, da bi bil uže pri volji dr. Kosar zoper dr. Vošnjaka kandidaturu opustiti, ko bi dr. Ploj zoper Hermana takisto storil! O drugih volitvah nij dosti poročati. Na Gorenjskem bode izvoljen klerikalec dr. Pokljukar, na Dolenjskem liberallec Viljem Pfeifer; v ljubljanskem okraji bi pobožni in neznan ministrant grof Barbo gotovo propal, ko bi liberalci gotovo le dobrega kandidata zoper njega imeli; dr. Bučar ima na dolenjski mestni skupini zoper bogatega nemškutarja Hočevarja malo upanja; Dežman bode v trebanjsko-kočevskem okraji gotovo izvoljen zoper starega klerikalnega šolmastra E. Tošiča. Slovenci mraje „starim“ hvaležni biti za to blamažo. Dober kandidat bi bil gotovo zmogel.

Zdaj pa uganite, koga nemškutarski kranjski veliki posestniki kandidujejo? Nobenega drugega nego mladega grofa Bla gaja, velikega čestitelja zlate dolenjske kaplje in pa vit. Schwegel-a, bivšega generalnega konsula v Carigradu, zdaj dvornega svetnika na Dunaji, ki je sicer po polnem vladen mož pa vendar še precej dober Slovenec.

Najvažnejša novica pa, ki Vam jo danes poročam, je ta, da je kar na naglo 3. okt. zvečer slavi poljski patrijot knez Jurij Czartoryski (od Smolkine stranke) v Ljubljano prišel ter se še tisti večer pol ure z dr. om Costo, drugo jutro pa dobro uro z drom Vošnjakom pogovarjal. Czartoryski je odločno za to, da gredo vsi federalisti v državni zbor, da tam skupno vržejo centraliste. Iz najbistrejšega vira Vam poročam, da oba, dr. Costa in dr. Vošnjak, sta mu obljubila mej slovenskimi poslanci agitovati za to, da na vsak način, tudi če Čehov ne bode, gredo v drž. zbor. Zanimivo je tudi, da je Czartoryski na ves glas odobril to, da so se Slovenci vendar enkrat postavili na

liberalno stališče; „pravna stranka“ mu ugaja samo kot zaveznica v državnopravnih vprašanjih, sicer pa je ne mara, ker je „reakcionarna.“

1. oktober je minul, a z novim klerikalnim „Slovencem“ še vedno nič nij! Ti ljudje so mislili, da so vsega mogočni ter da bodo nov časopis kar iz tal izkresali. Zdaj pa manjka črk, celo v „slavnoznan“ Blaznikovi tiskarnici, manjka denarja, in -- manjka urednika. Zadnja „Danica“ je dala glas od sebe, da bode urednik vendar le res Štajerec, kakor sem Vam zadnjič poročal. Mislim sem uže, da bom moral sam sebe oporekati, kajti Bleiweissove „Novice“ so oni dan za „Brencelja“ na boben udarile ter to svoje bobnanje s tem opravičile, da novega klerikalnega lista urednik mora biti tak mož, ki se bode mogel po „kalužah“ valjati, kar se pak duhovnu gotovo ne spotobi.

Pa „Danica“ je svojeglavna ter se na vsak način svojega „Štajerca“ drži. Nam je prokleto vse eno: Dr. Srečo dr. Gregorec, ali pa Aleševce, eden ne more biti boljši nego drugi; da, mislimi bi jim boljše ne mogli oskrbeti. Prosim!

Te dni so imeli klerikalci mozeje in prvaki narodno sejo, v kateri so govorili o novem časopisu. G. Jaran je prav resno zahteval, da v „Slovencu“ se mora „cerkev“ vedno z velikim C pisati, kar je še celo flagmatičnega Bleiweissa tako pogrelo, da je mons. Luko na njegovo „Danico“ zavrnil, češ, da ondi naj se prekuje, kakor mu drago, „Slovenca“ in njegovo pisavo pak naj drugim pripusti. Po dolgi debati zaradi one črke so se stali možje pa modri možje brez uspeha razšli. Ubogi možje! Prišli so stoprv do abecedne vojske, kadaj bodo še vvodne članke pisali!

Ministra Stremayerja ljubezen nas je uže spet razveselila s celo vrsto novih, Slovincem jako sovražnih naredeb, kajti baš zadnje dni predno so se šole začele so se vsled ministerskega ukaza odpravili na realkij, na gimnaziji pa skoro vsi skromni pobojski, katere je pred 2. letoma Jireček slovenskemu jeziku privolil. Na ljubljanski realki, kder se je zdaj v I. in II. paralelnem razredu vse po slovensko učilo, se je sedaj povsod rpeljal nemški podučni jezik, da celo slovenščina se mora na vsej spodnji realki v nemškem jeziku podučevati. Pri moji veri, kaj ne, to so pajdagogi, da se bogu smili! Na gimnaziji se bode slovenščina s časom odpravljala, tako da v četrtem razredu se bodo uže vsi predmetje v nemškem jeziku učili.

Tako bode tudi v Kranji in v Novem mestu. Kako dolgo, to menda Stremayer sam ne ve. Potem pa spet začnemo s poskušnjami ter tako, kolikor je le moč, zbegamo vrlo slovensko mladino.

Politični pregled.

Le še 7 dni, in začela bo po vsej Avstriji odločna bitka, katero bodo na voliščih bili federalisti raznih barv proti centralističnim ustavovercem. Mej centralisti, hvala bogu, ne vlada več tista peklena edinstvo, katera je toliko časa trla nas federaliste. Mladonemci in demokrati delajo proti stari ustavoverni kliki in bodo v mnogih krajih zmagali. Sicer pa so tudi mej Nemci sploh mnenja tako zblojena in kriza je spravila stare kolovodje ustavoverne stranke v take zadrege, da si skoro več ne upajo kandidirati. Mej federalisti vsih barv pa je menda vendar prodrla tako daleč politična kalkulacija, da bodo vsaj v eni reči popolnoma edini postali, namreč v tej, da je treba vroči sedajno ustavoverno ministerstvo in na to delati, da dobimo federalistično vlado, katera bo ugajala vsim državnim individualitetam, to je, da se bodo v Avstriji razvijale razne narodnosti in razna mnenja in vestna prepričanja, kakor to zahteva prava svoboda.

Razmere mej federalisti so zdaj še precej nejasne; Čehov je nekoliko za to, da njih poslanci pridejo v drž. zbor, to so namreč Mladočehi; nekteri Staročehi in česko visoko plemstvo pa so proti temu in nečejo pod nobenim pogojem v drž. zbor. Poljaki, katerim, zdaj dobro gre, ker še celo c. k. uradniki za odločne federalistične kandidate delaje, pa so za brezpogojni prihod v drž. zbor, namreč knez Czartoryski, eden najboljših poljskih federalistov in političen prijatelj Smolke, prvega poljskega federalista to idejo zagovarja in je še celo v Ljubljano prišel, da slovenske merodajne kroge za to idejo pridobi. (Glej današnji dopis iz Ljubljane). Drugi nemški federalisti, razun menda Tirolskih, bodo tudi brezpogojno šli na Dunaj. Tedaj bi bilo le od Čehov in Tirolcev odvisno, da se vsa opozicija enkrat sreča na Dunaji in poskusi svojo silo proti sedajni sistemi. Mi ostanemo gledé Čehov uže zadnjič izraženega mnenja, da oni in tudi Tirolci pridejo v drž. zbor, samo če bodo gotovi, da

(Dolge v prilogi.)